NOI DESCOPERIRI DE AMFORE ROMANE ÎN NORDUL MOLDOVEI

OCTAVIAN-LIVIU ŞOVAN

Cercetările arheologice din ultimii ani privind perioada secolelor II - III e.n. din nordul Moldovei au scos la iveală şi numeroase mărturii ale pătrunderii în zonă a elementelor civilizaţiei romane, atestînd intensele contacte cu Imperiul şi punînd într-o nouă lumină fenomenul romanizării la est de Carpaţi.

Un loc aparte în cadrul produselor romane descoperite în arealul amintit îl ocupă amforele, cercetările perieghetice evidenţiind existenţa unui procent însemnat de fragmente în totalul ceramicii găsite pe teritoriul vechilor aşezări dacice. De asemeni, descoperirile întîmplătoare sau săpăturile sistematice au permis recuperarea unor exemplare întregi sau întregibile care au contribuit, alături de alte elemente, la datări mai precise pentru obiectivele cercetate.

În cele ce urmează, prezentăm o nouă serie de trei amfore romane descoperite pe teritoriul judeţului Botoşani, care se adaugă la cele publicate anterior [1].

1. În cadrul săpăturilor arheologice întreprinse de noi în vara anului 1983 în necropola birituală din sec. IV e. n. de la *Mihălăşeni*, necropolă situată pe partea stîngă a Başeului, între satele Mihălăşeni şi Negreşti, în punctul numit „Şesul Başeului", în secţiunea IX, la adîncimea de 0,60 m, s-au descoperit fragmente de amforă care au permis reconstituirea unui recipient aproape întreg.

Precizăm că în cadrul necropolei nu s-a observat un strat de cultură corespunzător epocii în care se datează amfora. (Pl. I/1)

Amfora este lucrată din pastă dură, de culoare cărămiziu-deschisă, cu mult nisip în compoziţie, cu corpul fusiform. Torţile au secţiunea ovoidală, cu două nervuri longitudinale mediane la exterior, partea superioară a gîtului şi fundul lipsesc. Inălţimea păstrată este de 0,59 m. Asemenea amfore au mai fost descoperite la Vetrişoaia (jud. Vaslui) [2],

---

1 Octavian-Liviu Şovan, Paul Şadurschi, *Noi descoperiri de amfore romane în jud. Botoşani*, în *Hierasus*, 1981, p. 51-62.

2 Şeiva Sanie, *Două mici depozite de amfore romane descoperite în Moldova*, în *SCIV*, 1968, 2, 19, p. 346, fig. 1.

www.cimec.ro

Barboși [3], Răcătău [4], Lungoci-Galați [5], și în număr mare în zona nord-pontică, la Panticapaeum [6], Phanagoria [7] etc. Ele au fost datate în secolele I - II e. n.

2. În anul 1981, în marginea de est a fostului sat *Epureni*, (actualmente înglobat la Ungureni), în zona sectorului zootehnic, pe terasa de pe partea dreaptă a Jijiei, cu prilejul instalării unei bascule, la adîncimea de peste trei metri, s-a descoperit o amforă aproape întreagă, avînd lipsă fundul, gura și o toartă [8]. (Pl. I/2)

Amfora este lucrată din pastă dură, nisipoasă, de culoare cărămiziu-deschisă. Face parte din categoria celor cu buza inelară, gîtul scurt, cilindric, cu evazare spre bază, pîntecul bombat, fundul inelar cilindric. Înălțimea amforei reconstituite 0,45 m.

3. În anul 1966, în partea de sud a fostului sat *Crăiniceni* (actualmente comasat la Horodiștea, com. Păltiniș), deasupra fîntînii lui Toader a lui Nică, pe partea stîngă a pîrîului *Isnovăț*, s-a descoperit o amforă avînd lipsă torțile și gîtul [9]. (Pl. I/3)

Recipientul este lucrat din pastă aspră cu mult nisip în compoziție, de culoare cărămizie. Corpul bombat și fundul inelar cilindric ne permit încadrarea exemplarului în categoria celor cu buza inelară și gîtul scurt, cilindric, cu evazare spre bază.

Amforele descoperite la *Epureni* și *Crăiniceni* se încadrează în tipul celor găsite în număr relativ mare pe teritoriul Moldovei la Schela-Galați [10], Barboși [11], Draxini [12], Cucorăni [13], Ipotești [14], Stînca-Stefănești [15] Jijia-Albești [16] etc. zona de răspîndire acoperind și litoralul nord-pontic [17]. Ele au fost datate în sec. III e. n.

---

3 Silviu Sanie, *Civilizația romană la est de Carpați pe teritoriul Moldovei (sec. II î.e.n. — III e. n.)*, Iași, 1981, p. 135, pl. 32/6.

4. Vasile Ursachi, *Elemente și influențe romane la est de Carpați în secolele II-III e.n.*, în *Hierasus*, I, 1978, p. 176, fig. 2/1-3.

5 Ibidem, fig. 2/4.

6 I. B. Zeest, *Keramiceskaia tara Bospora*, în *MIA*, 83, Moscova, 1960, p. 110, pl. XXVIII/64.

7 Ibidem, p. 110.

8 Amfora a fost descoperită de cetățeanul Luca Gheorghe. Informații de la prof. M. Juravle.

9 Amfora a fost descoperită de cetățeanul Mihai Asandei cu ocazia plantării unei parcele de viță de vie și a fost dusă de prof. Dănilă Ioan din Botoșani, care ne-a furnizat și informațiile privind condițiile descoperirii, la Muzeul de istorie din Suceava, unde se află și în prezent, în expoziția de bază (Informații amabile M. Ignat).

10 M. Brudiu, *O amforă cu ulei de măsline din sec. II-III descoperită la Schela-Galați*, în *Muzeul Național*, III, 1976, p. 159-163.

11 Silviu Sanie, op. cit., p. 83, pl. 68 bis (8-10), p. 138, pl. 38/6.

12 Ibidem, p. 136, pl. 31/2.

13 Silvia Teodor, *Săpăturile de la Cucorăni*, în *AM*, VIII, p. 139, 151, fig. 41, 43, 58.

14 Ion Ioniță, Octavian-Liviu Șovan, *Săpăturile arheologice de la Ipotești*, în *Hierasus*, 1981, p. 46, fig. 2; Octavian-Liviu Șovan, Paul Șadurschi, op. cit., p. 53, pl. VI/4.

15 Ibidem, p. 53, pl. II/1-2, pl. VI/1-2.

16 Ibidem, p. 53, pl. VI/3.

17 V. F. Gaidukevici, *MIA*, 85, 1958, p. 36, fig. 20; I. B. Zeest, *MIA*, 83, 1960, p. 110 și urm.; Gh. Bichir, *Cultura carpică*, Buc., 1973, p. 90.

www.cimec.ro

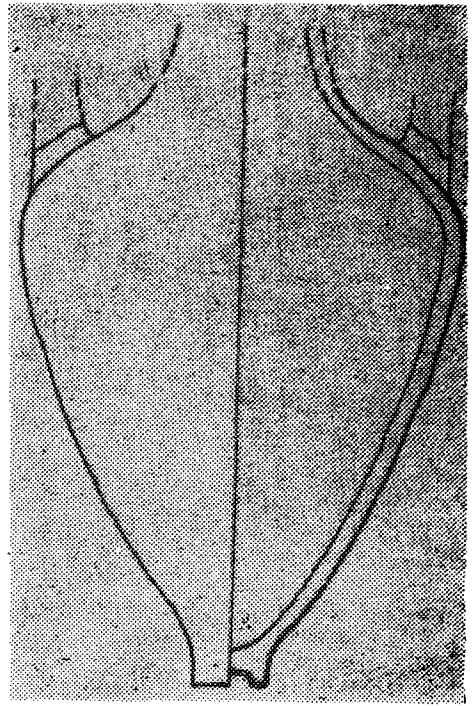

Pl. I. Amfore romane de la Mihălășeni, sec. I-II (1) ; Epureni, sec. III (2) ; Crăiniceni, sec. III (3).

www.cimec.ro

Cu excepția a două exemplare descoperite în mormîntul 7/1978 de la Barboși [18], la care evazarea gîtului pornește direct de la gură, amforele de secol III din categoria celor în discuție prezentă o unitate remarcabilă în forme și chiar în dimensiuni. În general, ele au înățimea în jur de 0,45 m, fiind mai scunde decît cele de tip Holboca (sec. II - III), care au înălțimea de peste 0,60 m. Cele datate în sec. I - II, ca cele de la Vetrișoaia și ca cea descoperită la Mihălășeni și prezentată mai sus, deși nu sînt întregi, indică înălțimi de peste 0,70 m.

Forma este caracterizată prin gură cu buză inelară răsfrîntă la exterior, gît scurt ce coboară cilindric pînă la ataşul superior al torților, iar de aici se evazează pînă la umăr: Corpul bombat se termină cu un fund inelar cilindric.

Unitatea observată ar putea indica un atelier sau un grup de ateliere cu aceleași modele în lucru pe parcursul secolului III, situate într-o zonă de pe litoralul pontic cu plantații de măslini și viță de vie. Cartarea descoperirilor de amfore de acest tip indică teritoriul est carpatic ca partener comercial pentru producătorii de ulei și vinuri din regiunile în care se produceau asemenea recipiente, ca și faptul că rîurile au fost folosite ca principale căi de pătrundere în acest areal a produselor respective [19].

Un indiciu în acest sens l-ar putea constitui și faptul că majoritatea amforelor întregi a fost descoperită pe malul rîurilor.

Se mai poate observa că, cel puțin pentru zona de nord a Moldovei, frecvența descoperirilor de amfore romane arată clar o înmulțire a numărului de recipiente datate în sec. III, comparativ cu cele din sec. II-III, care la rîndul lor sînt mai numeroase decît cele datate în sec. I-II. (amfora de la Mihălășeni ar fi prima de acest tip descoperită pe teritoriul județului Botoșani.). Această situație permite urmărirea ritmului legăturilor comerciale cu populația locală ,care se activează pe măsura lărgirii hotarelor statului roman și apropierii lor de aceste regiuni.

LES NOUVELLES DÉCOUVERTES D'AMPHORES ROMAINS DANS LE NORD DE LA MOLDAVIE

Les recherches archéologique dans les dérnières années ont permis la découverte des nouveaux amphores romains sur le téritoire du departement de Botoșani ,dans les localités suiventes ;

1. Mihălășeni, amphore datée entre le I-ere et II-éme siècle de n. e.

3. Crăiniceni, amphore datée en III-éme siècle.

3. Crăiniceni, amphore datée en III-eme siècle.

Le grand nombre des découvertes des amphores romains dans ce teritoire représènte une nouvelle pledoirie sur la romanisation de la région est-carpatien.

18 Silviu Sanie, op. cit., p. 83, pl. 68 bis (8 și 10).
19 Ion Ioniță, *Din istoria și civilizația dacilor liberi*, Iași, 1982, p. 75.

www.cimec.ro